

1. ΚΕΙΜΕΝΟ

Μανόλης Αναγνωστάκης: *Θεσσαλονίκη, Μέρρες του 1969 μ.Χ.*

(Κ.Ν.Α. Γ' Λυκείου, σσ. 73-74)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Στοιχεία που αφορούν στο συγγραφέα, λογοτεχνικό περιβάλλον και λοιπά γραμματολογικά στοιχεία:

1. Το ποίημα ανήκει σε συλλογή με τον τίτλο “Στόχος”. Πιστεύετε ότι ο τίτλος αυτός εναρμονίζεται με το περιεχόμενο του ποιήματος¹;
2. α) Πού παραπέμπει ο τίτλος του ποιήματος;
β) Ποια ιδιαίτερη λειτουργία έχει, κατά τη γνώμη σας, η διευκρίνιση μ.Χ.;
3. Σε ποιες περιόδους της ιστορίας μας αναφέρονται οι ιστορικοπολιτικοί υπαινιγμοί του ποιήματος; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
4. “Τράπεζα Συναλλαγών” - “Τουριστικά γραφεία” - “πρακτορεία μεταναστεύσεων” - “τόσα τροχοφόρα”: Ποια φαινόμενα που σημάδεψαν την οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή της Ελλάδας στη δεκαετία 1960-1970 θίγει ο συγγραφέας μέσα απ’ αυτές τις αναφορές;
5. “Μερικά χαρακτηριστικά της ποίησης του Μ. Αναγνωστάκη είναι ο έντονος κοινωνικοπολιτικός της χαρακτήρας... ο σταθερός εξομολογητικός και απαισιόδοξος τόνος που πολλές φορές γίνεται αιχμηρός και διδακτικός, σατυρικός και σαρκαστικός²”. Σε ποια σημεία του ποιήματος μπορείτε να εντοπίσετε αυτά τα χαρακτηριστικά;

---

¹ Για την απάντηση βλ. π.χ. Μπαλάσκας Κ., *Νεοελληνική Ποίηση*, εκδ. Επικαιρότητα, Αθήνα 1980, σσ. 18-20.

² Καρβέλης Τ., *Νεότερη Ποίηση*, εκδ. Κώδικας, Αθήνα 1983, σ. 172.

2.2. Δομή του κειμένου, επαλήθευση ή διάψευση μιας κρίσης με βάση το κείμενο, εκφραστικά μέσα και τρόποι του κειμένου (υφολογική διερεύνηση, αφηγηματικές λειτουργίες, επιλογές του δημιουργού σε διάφορα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης):

1. Το ποίημα διακρίνεται σε δύο νοηματικά επίπεδα: στο πρώτο περιγράφεται το παρόν και στο δεύτερο υπάρχουν υπαινιγμοί που αναφέρονται στο παρελθόν. Να διακρίνετε τα σημεία του ποιήματος που αφορούν κάθε επίπεδο.
2. Το ποίημα στηρίζεται σε δύο χρονικούς άξονες: παρόν – παρελθόν. Πώς γίνεται η μετάβαση από το ένα επίπεδο στο άλλο;
3. α) Ποιος αφηγείται στο ποίημα;
β) Ποιες αφηγηματικές τεχνικές χρησιμοποιεί;
γ) Σε ποιους απευθύνεται;
4. α) Ποιο αίσθημα μεταφέρει στον αναγνώστη η φράση: “*πλημμύρες, καταπονητισμοί, σεισμοί*” (στ. 8) με την οποία αποδίδει ο ποιητής τις συνθήκες στις οποίες ανδρώθηκαν τα παιδιά;
β) Πώς αντιλαμβάνεστε τη χρήση του β’ πληθυντικού προσώπου “*ξέρατε*” (στ. 5);
5. “*Εγώ, εσύ, αυτός*” (στ. 15), “*Εμείς, εσείς, αυτοί*” (στ. 17): Πώς ερμηνεύετε την αλλαγή από τον ενικό του στ. 15 στον πληθυντικό του στ. 17;
6. Ποιο ρόλο έχει στο ποίημα η παρέκβαση των στίχων 5-14;
7. Κατά μία άποψη³ ο αναγνώστης του Αναγνωστάκη είναι ο έντιμος με πολιτική και ηθική συνείδηση και ευαισθησία πολίτης που πονά για τον άνθρωπο, για τον τόπο του και για τη μοίρα του. Γιατί, θα πρέπει, κατά τη γνώμη σας, αυτές οι αρετές να διακρίνουν τον αναγνώστη του συγκεκριμένου ποιήματος;
8. Γνωρίσματα της ποίησης του Αναγνωστάκη, ως προς τη μορφή, είναι ο κουβεντιαστός τόνος και η πεζολογική έκφραση. Να εντοπίσετε τα σημεία του ποιήματος που τεκμηριώνουν αυτή την άποψη.

---

³ Μπαλάσκας Κ., ό.π., σσ. 31-32.

2.3. Σχολιασμός ή σύντομη ανάπτυξη χωρίων του κειμένου:

1. Το ποίημα προχωρεί από το συγκεκριμένο του α' στίχου: “Στην οδό Αιγύπτου”, στο ευρύτερο του τελευταίου στίχου: “Η Ελλάς των Ελλήνων”. Πώς ερμηνεύετε αυτή τη διεύρυνση; Πού τοποθετείται η Θεσσαλονίκη του 1969 μ.Χ. σε σχέση με τα δύο αυτά άκρα;
2. α) “Πρώτη πάροδος δεξιά” (στ. 1): Ποια είναι η σημασία αυτής της συγκεκριμένης αναφοράς;
β) “υψώνεται” (στ. 2, 14): Πώς δικαιολογείτε την επιλογή αυτού του ρήματος;
γ) “Τράπεζα Συναλλαγών” (στ. 2): Τι υποδηλώνει, κατά τη γνώμη σας, η γραφή των λέξεων με κεφαλαίο;
3. Γιατί αναφέρεται, κατά τη γνώμη σας, ο ποιητής στα παιδιά;
4. “Θυμούνται τα λόγια ... στα παιδιά των παιδιών των παιδιών τους”, (στ. 9-13): Να σχολιάσετε το βαθύτερο νόημα αυτών των στίχων⁴.
5. α) Ποια είναι η σημασία του “εννοείται” στο στίχο 7;
β) Τι εξυπηρετεί η επανάληψη του επιθέτου “ωραία” στο στίχο 19; Πώς συνδέεται με τον προηγούμενο και τον επόμενο στίχο του ποιήματος;
6. α) Ο Ποιητής⁵ (στ. 18): Τι υποδηλώνει, κατά τη γνώμη σας, η γραφή της λέξης με κεφαλαίο;
β) Να σχολιάσετε την έννοια “Ελλάδα / Ελλάς” στους τρεις τελευταίους στίχους του ποιήματος.
7. Το ποίημα διαπνέεται από ένα αίσθημα πίκρας και απογοήτευσης. Τι το προκαλεί στον ποιητή;

⁴ Βλ. σχετικά και Βιβλίο του Καθηγητή, Κ.Ν.Α. Γυμνασίου - Λυκείου, Ποίηση 4, σ. 99 και σ. 105. Οι στίχοι αυτοί συνδέονται επίσης έμμεσα και με τον τρόπο κοινωνικοποίησης των νέων και την “αλυσιδωτή” αναπαραγωγή της ισχύουσας ιδεολογίας.

⁵ Ενν. ο Γιώργος Σεφέρης. Βλ. σχετικά και την άποψη του Δ. Ν. Μαρωνίτη, Βιβλίο του Καθηγητή, ό.π., σ. 102.

2.4. Σχολιασμός αδιδακτου λογοτεχνικού κειμένου:

Γ. Σεφέρης: Με τον τρόπο του Γ.Σ. ⁶

.....
Στο μεταξύ η Ελλάδα ταξιδεύει ολοένα ταξιδεύει
κι αν “ορώμεν ανθούν πέλαγος Αιγαίον νεκροίς”⁷
είναι εκείνοι πού θέλησαν να πιάσουν το μεγάλο καράβι
με το κολύμπι
εκείνοι που βαρέθηκαν να περιμένουν τα καράβια που δεν
μπορούν να κινήσουν
την ΕΛΣΗ τη ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ τον ΑΜΒΡΑΚΙΚΟ.
Σφυρίζουν τα καράβια τώρα που βραδιάζει στον Πειραιά
σφυρίζουν ολοένα σφυρίζουν μα δεν κουνιέται κανένας
αργάτης
καμιά αλυσίδα δεν έλαμψε βρεμένη στο στερνό φως που
βασιλεύει
ο καπετάνιος μένει μαρμαρωμένος μες στ’ άσπρα και στα
χρυσά.
Όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει·
παραπετάσματα βουνών αρχιπέλαγα γυμνοί γρανίτες
το καράβι που ταξιδεύει το λένε ΑΓ ΩΝΙΑ 937.

(απόσπασμα)

Ποια στάση ζωής ακολουθούν “εκείνοι που θέλησαν να πιάσουν το μεγάλο καράβι”; Να τη συγκρίνετε με εκείνη που ακολουθούν οι άνθρωποι στη Θεσσαλονίκη του 1969 μ.Χ.

⁶ Σεφέρης Γ., *Ποιήματα*, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα ¹²1979, σσ. 99-101.

⁷ Μετάφραση: “Βλέπουμε ν’ ανθίζει νεκρούς το Αιγαίο”.

Γ. Σεφέρης: Το σπίτι κοντά στη θάλασσα⁸

*Τα σπίτια που είχα μου τα πήραν. Έτυχε
να 'ναι τα χρόνια δίσεχτα: πόλεμοι χαλασμοί ξενιτεμοί·
κάποτε ο κυνηγός βρίσκει τα διαβατάρικα πουλιά
κάποτε δεν τα βρίσκει· το κυνήγι
ήταν καλό στα χρόνια μου, πήραν πολλούς τα σκάγια·
οι άλλοι γυρίζουν ή τρελαίνονται στα καταφύγια.*

.....
(απόσπασμα)

Με ποιο από τα θέματα που θίγονται στο ποίημα *Θεσσαλονίκη, Μέρρες του 1969* μ.Χ. συνδέονται οι παραπάνω στίχοι;

Κλ. Κύρου: Κραυγές της νύχτας⁹

*Μιλώ με σπασμένη φωνή δεν εκλιπαρώ
Τον οίκτο σας μέσα μου μιλούν χιλιάδες στόματα
Που κάποτε φώναζαν οργισμένα στον ήλιο
Μια γενιά που έψελνε τα δικαιώματά της
Κουνώντας λάβαρα πανηγυριού σειώντας σπαθιά
Γράφοντας στίχους εξάισιους μιας πρώτης νεότητας
Ποτίζοντας τα σπαρτά με περίσσιο αίμα
Μικρά παιδιά που αφέθηκαν στο έλεος τ' ουρανού.*

*Η γενιά μου ήταν μια αστραπή που πνίγηκε
Η βροντή της η γενιά μου καταδιώχτηκε
Σα ληστής σύρθηκε στο συρματοπλεγμα
Μοίρασε σαν αντίδωρο τη ζωή και το θάνατο*

.....
(απόσπασμα)

Πώς συσχετίζεται το παραπάνω απόσπασμα με το εξεταζόμενο ποίημα;

---

⁸ Σεφέρης Γ., ό.π., σ. 219.

⁹ Κύρου Κλ., από τη συλλογή “Κραυγές της νύχτας”, απόσπασμα 15, *Η ελληνική ποίηση, Η πρώτη μεταπολεμική γενιά*, εκδ. Σοκόλη, Αθήνα, σ. 286.

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

1. Με βάση τους υπαινιγμούς του ποιήματος, να προσπαθήσετε να ανασυνθέσετε την εικόνα της κοινωνίας της Θεσσαλονίκης του 1969 μ.Χ.
2. Με βάση το ποίημα να προσπαθήσετε να ανασυνθέσετε την εικόνα του παρελθόντος στην οδό Αιγύπτου, τότε που οι ενήλικες του 1969 μ.Χ. ήταν παιδιά. Πώς ζούσαν, τι προβλήματα αντιμετώπισαν, ποιες ήταν οι ελπίδες τους και ποια τα όνειρά τους;

4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Κριτήριο για ωριαία γραπτή δοκιμασία

(45 λεπτά περίπου)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:.....

ΤΑΞΗ:..... ΤΜΗΜΑ:.....

ΜΑΘΗΜΑ: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Μανόλης Αναγνωστάκης: Θεσσαλονίκη, Μέρη του 1969, μ.Χ.

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ:.....

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Πώς φαντάζεστε την κοινωνία της Θεσσαλονίκης του 1969 μ.Χ.;

.....
.....
.....

Μονάδες 5

2. Ποια αντίθεση υπάρχει στους στίχους 6-7 και 8; Ποια συναισθήματα σας δημιουργεί η αντίθεση αυτή;

.....
.....
.....

Μονάδες 5

3. Τι πιστεύετε ότι συμβολίζει για τον ποιητή η οδός Αιγύπτου;

.....
.....
.....

Μονάδες 5

4. Με ποιους εκφραστικούς τρόπους και σε ποιους κυρίως στίχους διαφαίνεται η διάγνωση των ελπίδων;

.....
.....
.....

Μονάδες 5